

Gerhard Holm i 1945:

Landssvikanordningen er hovedfeilen

Berggrav kaller – til våpenedleggelse.
Nordmarka, april 1940.

I mainnummeret introduserte vi høyesterettsadvokat Gerhard Holm med sitt brosjyreforord. I dag fortsetter vi med første del av selve forordet.

Når jeg drister meg til å ta ordet i denne forsamling av kriminalister, kan jeg ikke nekte for at jeg føler meg nærmest som en spurv i tranedans. Jeg har nemlig i hele min mangeårige advokatpraksis ikke befattet meg med straffesaker.

Det har derfor også kostet meg atskillig overvinnelse å stå fram her, for jo eldre en blir, desto mer kvier en seg for å fliser i fingrene.

Men den sak vi her drøfter - rettsoppjørets kriminal-politiske og sosiale problemer - er i mine øyne av en så vidtrekende betydning for hele vårt samfunn, at jeg har funnet å måtte sette disse personlige hensyn til side.

La meg straks si at det rettsoppjøret som nå pågår, og som sorenskriver Grøner har karakterisert med uttrykket «retts-

kvernen maler», det vil, hvis det skal fortsette i det spor som nå er opptrukket, etter min mening får sørgelige konsekvenser for vårt samfunn.

Og hovedfeilen ligger - ikke rettere enn jeg kan forstå - i Landssvikanordningen og den måte denne praktiseres på.

Min kritikk mot denne anordning rammer først og fremst den utvidelse av begrepet landsforræderi som jeg mener anordningen innebærer, og dernest de nye straffarter og det utvidede økonomiske ansvar.

Foreningens formann henstilte i går til dem som ville delta i diskusjonen mest mulig å unngå negativ kritikk og heller framkomme med positive, konkrete forslag. Og professor Andenæs mente - så vidt jeg forstår - at det beste nå måtte være å følge det av Høyesterett optrukne spor med hensyn til behandlingen av alle de forskjellige grupper av de her omhandlede forgåelser.

Heri kan jeg - iallfall for en enkelt gruppes vedkommende - ikke være enig. Og det gjelder selve hovedgruppen, de passive NS-medlemmer, som en ikke er mer enn så vidt begynt på.

Etter de opplysninger som riksadvokaten har gitt, skulle denne gruppe omfatte ca. 40 000 personer eller henimot 2/3 av alle dem som er under forfølgning.

Det må vel også herske enighet om at dette er den samfunnsmessig sett mest verdifulle del av de såkalte landssvikere, og at et feilgrep med hensyn til disse menneskers behandling, kan få skjebnesvangre konsekvenser for samfunnet.

Høyesterett har også for denne gruppen stukket ut en linje, nemlig i Stephanson-saken, etter at det i en tidligere sak var avgjort at selv passivt medlemskap var landsforræderi. Dette skjedde riktignok under sterk dissens - 4 mot 7 - og i en sak som samtidig frambød andre, ganske annerledes graverende sider (nemlig i Håland-saken), men Høyesterett har selv senere ansett seg bundet av avgjørelsen.

Når jeg nå mener at denne avgjørelse er uriktig og av samfunnsmessige hensyn føler meg forpliktet til nærmere å begrunne mitt standpunkt, så er det klart at jeg er nødt til å ofre

dette spørsmål en fyldigere behandling.

Etter anordningens paragraf 2 kan det blotte passive medlemskap i NS etter 8. april 1940 straffes som landsforræderi.

Dette er etter min mening en utvidelse av landsforræderibegrepet. Den bestemmelse i straffeloven som det her måtte bli spørsmål om å anvende hvis vi ikke hadde fått landssvikanordningen, er straffelovens paragraf 86 som handler om bistand til fienden, og den handling det skulle bli tale om, måtte være «under en krig hvori Norge deltar, eller en sådan krig for øye å yde fienden bistand i råd eller dåd».

For denne handling setter straffeloven en minste straff av hefte i tre år og en maksimal straff av fengsel på livstid.

Allerede strafferammen taler etter min mening her sitt tydlige språk. Den viser at lovgiverne må ha tenkt på en ganske annerledes graverende handling enn det å bli stående i eller søke medlemskap i et politisk parti som har eksistert som fullt lovlig i en årrekke før okkupasjonen, selv om dette parti er sympatisk stemt mot okkupanten.

Uttrykket «råd eller dåd» krever også rent språklig sett mer enn et nakent medlemskap i et politisk parti.

Betingelsen for å kunne bedømme det nakne medlemskap så strengt måtte være at en som medlem bevisst deltok i en art sammensvergelse mot Norge til fordel for fienden.

Og dette var i virkeligheten svært manges syn under krigen. Ja, det er dessverre faktisk den dag i dag.

At vi under krigen var fulle av mistillit til alle medlemmer av NS er ikke underlig, for vi levte jo i to atskilte leire. Vi jøsinger omga samtlige NS-medlemmer som vi visste om med en kulde og en mistro som til dels skapte en fullstendig isolasjon. Og isolasjonen ga en ypperlig grobunn for en slik antagelse.

I denne tid ble Landssvikanordningen til.

I denne tid ble det også skrevet en lengere artikkel av biskop Berggrav, som den gang satt i et celebret fangenskap ute i Asker. Artikkelen ble tatt inn i det første nummer av «Kirke og Kulte» (Forts. side 6)

ADVARSEL MOT MEDIASPEKULANTER

NS-FOLKS SKJEBNER ER IKKE UNDERHOLDNINGSTOFF.

Igen skal vi jubilere. En ny bølge bøker, avisartikler, radio og TV-programmer om krigstiden kan ventes, - nå 50 år etter.

Påny skal tidligere NS-folk og deres familier - 100 000 i tallet - mobbes. Igjen skal det ganges fram gamle og nye spøkelser, fortsatt etter 50 år.

En ny vri er imidlertid dukket opp de siste år. Unge forskere og forfattere har tatt kontakt med NS-folk og skrevet om deres situasjon under og etter krigen. Ja, - noen har til og med ment at det er beklagelig at så mange av disse har gått bort før det er tatt notater om deres erfaringer.

Det er etter å ha lest endel slike beretninger jeg tør spørre Dem - herr redaktør - om De vil trykke denne advarsel til NS-folk og deres familier.

At en advarsel er nødvendig kan fremgå av følgende eksempler:

Forfatteren Asgeir Olden har på Det Norske Samlaget gitt ut boken «Fødd skuldig».

Boken inneholder 11 inter-

Av Bjørn Skundberg

vjuer med barn av NS-folk. De er født like før, under eller straks etter krigen.

Her finner vi beretninger fra skolegården. Om jøssinggutten som pisser i hodet på en pike fordi hun er landsforræder. Om mobbing og isolasjon. Om gutten som ble skjelt ut av presten under konfirmasjonsforberedelsen for å være naziyngel.

Vi leser om gutten som ble plassert på spesialscole. Der ble han satt til å lage tegninger og å brodere. To enkle setninger skulle han øve på i mange år. Ungene var fritt vilt og kunne denges av alle.

Men vi leser også om etisk høyverdige mennesker. Ofte mødre som tok opp kampen for å leve og holde familien samlet. Noen av de intervjuede har valgt å se på det hele som en nyttig erfaring. Noen tok igjen ved å bli den flinkeste i klassen.

Det er greit nok - og vel og bra - at noen tar for seg dette

stoffet. Forfatteren forteller i et forord at alle som har gitt bidrag er forelagt manus før trykking.

Forfatteren finner det imidlertid nødvendig å skrive i forordet at han ikke deler et eneste synspunkt med de intervjuede.

- Det finnes ikke så mye som et spor av NS-medlemmer i familien - sier han. Han er av ren rase.

Det som er skrevet i forordet er neppe forelagt de intervjuede.

Boken har også et etterord. Heller ikke dette er forelagt bidragsyterne. Her er det professor Harald Ofstad som kommer til orde. Han presenteres som en slags ekspert på NS-folk. Han har studert disse mennesker som er brutale, lystmordere og har absurde meninger. Professor Ofstad har en grenseløs forakt for alle NS-folk. Ja, - les hvilket tøy som kan skrives fortsatt nå etter 50 år:

«- NS-folk møttes. De drakk øl, sang sanger og pratet. Så ble det vennskap og lojalitetsbånd. I

(Forts. side 7)

BLIKK PÅ VERDEN

Av Arbiter

Reise i øst

Den siste tids forandringer i det østlige Europa fikk meg til å hoppe på en bussreise til Tsjekkoslovakia og Ungarn. Det er ikke det at man får noen særlig dyp innsikt i løpet av en slik fjortendagers tur, men et visst inntrykk av stemningen mente jeg det ville være mulig å få.

På veien overnattet vi i Øst-Berlin og brukte neste morgen noen timer til å vandre på Unter den Linden med omgivelser. Jeg var der for noen år siden og ble nokså nedslått over den trykkede og ansente stemningen. Nå var det ganske annerledes avslappet, og det var som om folk allerede hadde innstilt seg på helt nye forhold. Typisk var vår erfaring med det tidligere temmelig biske folkepolitit. Vi passerte gjennom åpningen i muren ved Brandenburger Tor, gikk et stykke inn i Vest-Berlin og vendte tilbake til Øst-Berlin uten at politimennene lettet på så mye som et øyelokk. Og det beste ved det hele var at bak brakken deres sto en folkepolitimann og hakket stykker av muren til småbiter, som han solgte til oss for gode vestmark. Han satte til og med sitt stempel på stykkene.

Tsjekkoslovakia var noe helt annet. På tross av Havel sitter det gamle regimes byråkrati og utøver sine vanlige kunster. Folk er forvirrede og usikre på hva som kommer til å skje. Selv var vi i et visst monn utsatt for dette byråkratiets maktgladhet. Til tross for at et godt hotell var bestilt måneder i forveien, dirigerte de statlige turistmyndigheter oss ut til et elendig herberge temmelig langt utenfor Prag. Riktignok fikk vi annen natt et betydelig bedre tilholdssted fordi vi satte oss fullstendig på bakbena, men ganske uten kalamiteter gikk ikke det heller. Dessuten var vi utsatt for et par korrupte politimenn som fullstendig urimelig ila oss en parkeringsbot på 200 D-mark - en diger sum omregnet til tsjekkoslavisk valuta. De ga ingen kvittering og stakk utvilsomt pengene i egen lomme. Og etterpå var det helt i orden å parkere der! Nei, Tsjekkoslovakia er åpenbart ennå ikke noe egnet turistland, selv om prisene er meget lave og vareutvalget ganske godt.

Det var en lettelse å komme over til Ungarn. Der merker man knapt at man befinner seg i et land som inntil ganske nylig var under kommunistisk styre. Det er selvfølgelig vanskelig å avgjøre hvordan den jevne mann har det, men folk virket velkledde og fornøyde og var ganske annerledes vennlige enn de tsjekkere vi støtte på.

Vareutvalget er bra, men prisene er i ferd med å nærme seg vest-europeisk nivå. Prisstigningen var etter sigende 18% siste år. Det er klart at det må ha ført til problemer for mange, skjønt mulighetene for å forbedre sine kår er langt større enn før. Det sies at de friere forhold allerede har ført til en god del «nyrike». Det er bare å håpe at disse «nyrike» også får trukket med seg den øvrige befolkning i velstandsutviklingen.

Det later til at både Tsjekkoslovakia og Ungarn har langt færre økonomiske vanskeligheter å stri med enn Polen, der jeg var i fjor, men overalt gjelder det at produksjonsapparatet må grundig fornyes, og at forurensning er et stort problem.

En kunstig stat

Den kunstige statsdannelse Jugoslavia, som ble til etter første verdenskrig, sliter med store problemer og kan komme til å gå i oppløsning. Tito klarte med myndig hånd å holde det uensartede landet sammen, men nå kommer det stadig sterkere tegn på at de nordlige deler, Slovenia og Kroatia, vil bryte ut. Serberne har hele tiden hatt «herrefolkstendenser» som de øvrige folkeslag har opponert kraftig imot. Få husker i dag at tyskerne under siste krig gjorde seg populære blant kroaterne ved å la dem opprette en egen stat. Jeg hadde dengang kontakt med mange kroater og kan bevite hvor sterk deres nasjonalfølelse er. Det blir ikke lett for sentralmyndighetene i Beograd å holde dem i folden.

EUROPAS SAMLING

Av E. L., Oslo

Napoleon har engang uttalt at ingen mann kan lede et folk uten ved å forespeile det en fremtid. Sovjet med sine europeiske vasallstater har i over 40 år forespeilet Øst-Europa en lys fremtid. Dette har de ment å kunne oppnå gjennom tvangsregulering og dirigering, meningsterror og fengslig forvaring av anderledes tenkende mennesker. Det er på dette system folket i øst-Europa idag reagerer ved åpen protest og massedemonstrasjoner, med krav om selvbestemmelsesrett, demokrati, frie valg og rettssikkerhet. Etterkrigstiden i Romania ble av den rumenske kunstner Gheorghe Zamfir nylig betegnet som den mest katastrofale periode i menneskehetens historie. Det samme kan også sies om en rekke andre europeiske nasjoner i denne tiden.

Bakgrunnen for de to siste verdenskriger i vårt århundrede besto i troen på hat og misunnelse, styrke og makt, mistanke og sjalusi og hård konkurranse på det økonomiske område. Dette resulterte i mistillit til humanitet, kjærlighet, broder-

skap og rettferdighet. For hva et menneske sår, det skal det også høste.

Spolidaktighet og kriger har med visse mellomrom behersket de europeiske folkestammer fra tidenes morgen. Tanken om et fellesskap i et forenet Europa, hvor tollmurer og grenser etter hvert viskes ut, er i ferd med å realiseres. - Å føre krig er et spørsmål om penger og atter penger, har Napoleon engang uttalt. Ved at den europeiske økonomi blir samordnet, vil en viktig krigsfaktor dermed være eliminert.

Det europeiske Fellesmarked er i dag en naturlig konsekvens av hva som ellers skjer i verden. Mindre og større industrienheter på mange områder slår seg sammen på tvers av landegrensene for derved å rasjonalisere og koordinere produksjon, distribusjon og omsetning. Hele spekteret av økonomiske og politiske samarbeidsinteresser vil etter hvert bli fremmet: forskning, teknologi, utdanning, miljøvern og den sosiale dimensjon.

I flukt med de økonomiske og tekniske enhetsbestrebelse i Europa vil naturlig også følge samarbeide på det åndelige og kulturelle plan såvel som på det politiske og sosiale plan.

Harmoni er fredens forutsetning. Det er to slags fred i livet; den enkeltes fred med seg selv og menneskenes fred med hverandre. Henrik Ibsen sier det slik: «Det er skjønnheten som skal reformere verden» og J. S. Welhaven fortsetter: «Skjønnhet er delenes harmoni». Så enkelt, og så vanskelig er det.

Det nye Europa blir ingen kompakt og homogen masse, men en nyskapt organisme, rikt nyansert som et lysbrytningens farvespill, ved at hvert enkelt folk sterkere enn før utfolder sitt særpregede vesen, i sin egen og fellesskapets interesse, formet som det er og blir av landenes skiftende natur og av folkenes forskjellige fortidsminner, deres opplevelser gjennom gode og vonde tider. Vår oppgave er da å bringe Norge til å funkle i dette farvespill, sterkere og vakrere enn i tidligere tider.

E. L., Oslo

Massakrene i Jugoslavia etter krigen

Av Håkon Glosli

For at seierherrene etter en krig skulle skape bedre vilkår for en videre levende fred, burde de følge president Lincoln's råd. Da en av hans generaler spurte hvordan han skulle behandle de overvunne, svarte Lincoln: «Hvis jeg var Dem, ville jeg hjelpe dem på benene uten å vise at det var jeg som vant».

Men en slik stor manns ånd var ikke å skue etter mai -45. Jeg skal nedenfor nevne litt om hva som skjedde rundt i Europa denne befrielsesvåren. (Millioner ble befrikk for sine liv.) Forfølgelsene i sin mest hektiske fase foregikk til -55. Siden er de foregått mer over og i massemedia med ensrettede beskyldninger og propaganda for sin egen ufeilbarlighet, fysisk forskjellsbehandling, spesielt overfor minoriteter. Ennå, snart 50 år etter krigstiden føres dunkle rettssaker overfor oldinger fra den tiden.

Antagelig kan Jugoslavia smykke seg med den blodigste historie i Europa. man burde kunne se over med president Waldheims tilstedeværelse på Balkan under krigen, når de allierte fra krigens dager ærer de blodigste despoter.

I 1945 skjedde de fleste og blodigste massakre. Uhyre var de seierrike Tito-partisaners massakre av antikommunister og «upålitelige» i forhold til landets beskjedne folketall. Ar-

hundregamle nasjonale, religiøse og sosiale motsetninger hadde allerede før 1945 ført til at flere grupper sto mot hverandre i fiendtligheter som skulle gjøre opp gamle regninger for arkaiske grusomheter.

I området Kosovo nær den albanske grense, hvor albanerne er i flertall, ble det i den første måned i året 1945 myrdet rundt 40 tusen skipetarer (albanere). Ytterligere flere tusen albanske menn, kvinner og barn falt som offer for de rasende jugoslaviske spesialenheter av sikkerhetstjenesten under Alexander Rankovic da den planlagte fusjon mellom Jugoslavia og Albania gikk i vasken i 1948.

I Montenegro ble det ved en massakre ved Zidany Most skutt 6 000, deriblant dr. Joanikije Lipovac, metropoliten i Montenegro og 70 av hans prestes. Nord i landet myrdet man 12 000 italiener som ble kastet i nedlagte gruber. Mer enn ti ganger så mange offer hadde det tyske mindretall.

Tragedier av dette slag skjedde våren 1945 i så og si alle deler av Jugoslavia. Den absolutt største hendte våren 1945 i Bleiburg, en grenseby i Kärnten hvor den daværende demarkasjonslinje gikk mellom den britiske armé og Tito-troppene. Den britiske general T. P.

Scott, kommandant for den 38. infanteribrigade, fikk 14. mai 1945 besøk av 200 000 mann av det inntil da selvatendige Kroatiens hær, som igjen eskorterte 500 000 kroatiske sivilister. De ville alle overgi seg og bli stilt under britisk beskyttelse. De ankomne erklærte at hele den kroatiske stat ville utvandre. Den britiske kommandant motsatte seg anmodningen om innvandring til Østerrike og ble enig med Tito-partisanerne om at de skulle ta seg av flyktningene, og at de skulle sikre dem korrekt behandling. Scott erklærte senere: «Jeg ble lovet at de skulle bli sendt til sine hjem, og at de der skulle komme i ordnede forhold. Men om det virkelig skjedde, det vet jeg ikke. Jeg har ingen anelse om de uten unntagelse ble tatt av dage. Det skulle ikke forundre meg.» Enden på episoden ble at 100 000 til 200 000 ble drept ved massenedskyting, dødsmarsjer og forfølgelse med tvilsomme krigsforbryterprosesser.

Selv om man tar med i regningen at det kroatiske regime i løpet av fire år drepte et seksifiret antall serbere, så må det være klart at bare et lite mindretall av kroaterne var innviklet i denne forbrytelse.

Utenom hæren til den fascistisk orienterte regjering i Kroa-

(Forts. side 6)

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Ansv. redaktør:
AAGE-H. BERG

Redaksjonssekretær:
HAKON WARENDORPH

Postadresse: Boks 924 Sentrum, 0104 Oslo 1.
Kontortider: Enerhaugsplassen 4, Oslo,
Mandag, tirsdag, onsdag og torsdag kl. 11—15. Onsdag også 18—20.
Telefon: (02) 19 06 71 — (Telefonvarer).
Redaktørene treffes etter avtale.

Abonnement: Pr. år kr. 130,- (i omslag kr. 150,-). Utlandet + kr. 10,-.
Giro: Post 5 16 45 04. Bank 6063.05.01248
Abonnement (10 nummer i året) løper til det oppsies skriftlig.
Annonser forskuddsbetales med kr. 1,- + m.v.a. pr. spaltem.m. Minstepris kr. 50,-.
Utgiver: A/S HISTORISK FORLAG.

Hvem regner vel de tapte slag som nederlag?

En del begivenheter har i den senere tid vært jubilet og minnet i gamle Mor-Norge. Vi har ikke som katolikene (f. eks.) mere eller mindre kirkelige høytider som perler på en snor til stadig glede og feiring. Vi må ta vel vare på dem vi har.

Forrest i vår rekke står selvsagt 9. april, dernest melodi Grand Prix. Deretter følger noe mer beskjeden Miss Universe, og så på tampen 8. mai og Jon Rønningens EM i bryting. Alt sammen er jo begivenheter som er verdt å minnes.

Gleder skal man vel glede seg over, ikke analysere og vurdere - og slett ikke rynke på nesen av. Vi kan allikevel ikke la alle refleksjoner fare. Øverst på listen står to tap. Det ene dypt tragisk. Det annet mere til å holde ut. Men ingen av dem er i nevneverdig grad behandlet på den måte at lignende faderer kan unngås.

Er det et spesielt norsk fenomen dette å feire tapene? Liksom med en raus håndbevegelse feie vekk nederlagets traurige virkelighet for i alle fall i egne forestillinger å fremstå som vinnere? Det er kanskje god psykoterapi. Krisepsykiatri skal for tiden gi løsning og lindring når ulykken er ute.

9. april er behandlet ofte i disse spalter. Såvisst ikke etter regelen om at en god ting . . . Begivenhetene vi forbinder med denne dato er det ingen grunn til å glede seg over. Særlig ikke for dem som la alt til rette ved unnfalighet, dårlig gangsyn og et politisk grunnsyn som gjorde forsvar og nasjonalt sinnelag til syndebukker for alt ondt.

I et Antenne-10 program som var planlagt som et forsoningsmøte mellom «oss og dem», åpnet en «krigs-veteran» med et særdeles hatsk angrep på «svikerne». Ingen forsoning og selvsagt ingen tilgivelse. Og svikerne, hvem var så det? Militærnetene fra AP? Forsvarsmotstanderne fra Venstre? Eller kanskje Høyre som ga Nygaardsvold «en fair sjanse»? Nei, det var våre to frontkjemper i panelet, som hadde satt liv og fremtid på spill for å prøve å redde hva andre hadde forskuslet.

De ble like målløse som vi ble etter Grand Prix-kommentarene. «Dette vender vi til en seier.» Det bedrøvelige i at vi sender en for svak sanger med en dårlig melodi, affiserer ikke det ringeste. En raus håndbevegelse - og vips kan feilene glemmes og et sorgens kapittel kan bli et granddiost minne.

Verken Miss Mona, EM Jon eller 8. mai trenger slik oppbacking. De og det får da også plass langt nede på rangstigen. det kunne klart seg med en stille undring hvis ikke forholdet hadde et videre perspektiv enn feiring og underholdning. Et påtrengende spørsmål melder seg. Bli vi som folk manipulert med? Har vår velstand og forbrukerpsyke tatt fra oss lyst og evne til fordypelse? Har vi rett og slett blitt refleksjonsløse i forhold til aktive, målrettede mediakontrollerte krefter? - Og er disse krefter rettet mot mål vi ønsker å nå, eller vil konsekvensene igjen bli tragiske? - Slik at syndebukklaktet blir viktigere enn erkjennelsen.

Vi vil presisere at disse betraktninger selvfølgelig ikke er ment å ramme vår sympatiske pop-representant i

(Forts. side 6)

Selsom forsoning

Av Aage-H. Berg

Torsdag den 3. mai ble man vidne til en selsom forestilling i fjernsynets Antenne 10. Programmet ble annonsert som et møte mellom personer fra den seirende og den tapende parts side under okkupasjonen i Norge, og hadde som formål å se om tiden var inne til at en akterverdige forsoning mellom de stridende kunne finne sted, nu nærmere 50 år etter krigshandlingene.

Temaet fanget sikkert interesse i store deler av befolkningen da det vel neppe var en familie i landet som ikke direkte, eller indirekte var berørt av hendingene i årene 1940-1945, og alle ventet nok spent på hva det ville komme ut av denne debatten.

Det ble imidlertid en stor skuffelse. NRK's programledelse sendte partsinnleggene med sterk slagside, med tids-

spille og tyngde på personlige opplevelser av deltagerne på den seirende side, og som ikke hadde noensomhelst relasjon til det saken skulle dreie seg om, nemlig nøkterne, saklige debattinnlegg fra begge sider som kunne ha åpnet døren til gjensidig forståelse og forsoning.

Med det forløp debatten fikk, og med de hatefulle innlegg som programlederen respektløst tillot et par av deltagerne fra seierssiden, og med fullstendig overrumpling og overkjøring av den tapende partssiden som knapt fikk anledning til å komme til orde, fikk hele programmet en sørgelig skjebne.

En hederlig unntagelse dannede den deltagende Ragnar Ulstein fra seierssiden. Han holdt seg til det saken gjaldt, nemlig et hederlig ønske om forsoning,

for å lege de åpne sår i den norske folkesjel som fulgte i kjølvannet av krig og okkupasjon, og som fremdeles verker.

Hvis de innlegg, som fra den seirende siden, på en lite smagfull måte dominerte debatten i Antenne 10, er representativ for oppfatningen hos det norske folk av okkupasjonstiden, gjør undertegnede seg ingen illusjoner om noen form for menneskelig forståelse og forsoning i overskuelig framtid.

Det er likevel mitt håp at den nye generasjon i Norge vil tillegne seg et mer uhildet, nyansert og realistisk syn på partene som stod mot hverandre i okkupasjonsårene. Da vil forhåpentlig sårene gro, og den forgiftede atmosfære, som i så mange år har splittet folket, endelig bli renset.

Teknisk Nødhjelp 1943-45

Av Egil Hornin

I Norsk Retstidende 1945 side 166 er inntatt referat fra en Høyesterettsdom, der en tidligere løytnant i Teknisk Nødhjelp fikk fellende lagmannsrettsdom på punktet om tjenestegjøring i Teknisk Nødhjelp opphevet grunnet manglende domsgrunner. Denne dommen har etter min mening interesse for bedømmingen av Nasjonal Samlings forhold under okkupasjonen, fordi NS-styret opprettet og drev Teknisk Nødhjelp ved bevilgninger for årene 1943-44 og 1944-45.

Etter referat fra denne HR-dommen ved førstvoterende går det fram at formålsparagrafen i «såkalt 'lov' av 13. mai 1943», som opprettet Teknisk Nødhjelp, ikke kan forstås slik at organisasjonen tjente tyske interesser. Førstvoterende drøfter hvorvidt tyskerne stod for Teknisk Nødhjelp, uten å nevne NS, men han kommer til at lagmannsrettens domsgrunner er uholdbare, og at følgelig tiltalte må få lagmannsrettsdommen opphevet. De øvrige dommere sluttet seg til førstvoterende.

Høyesterett kom altså til at «Teknisk Nødhjelp» ikke tjente tyskernes interesser, og at den dermed måtte tjene andre formål. Det er interessant at NS ikke nevnes ved navn i dette HR-referatet, for vedkommende

(Forts. side 7)

Noen ord til Sverre Kjelstrup

Av Ola Rishovd

Kjære Sverre Kjelstrup!

Jeg betrakter deg som en gammel venn, og vil gjerne fortsette med det. - Vi frontkjemper tilhører et unikt kameratskap. Et kameratskap som er lutret gjennom krig, fangenskap og trakasserier, og som etter nesten 50 år er like levende og varmt. At mange av de virkelige kjemperne på den andre siden misunner oss dette samholdet, har vi fått en rekke bevis for gjennom årene.

Dette kameratskapet får ingen røre ved! Dette samholdet, som tiden ikke har klart å tære bort, får ingen lov å bryte ned nu når vi er inne i den siste fasen av vårt liv.

Jeg velger i det lengste å tro at dette ikke er tilsiktet fra din side, men din artikkel i siste nummer av Folk og Land kan nettopp ha en slik uheldig virkning. - Ved hjelp av et meget tvilsomt regnestykke prøver du å putte frontkjemperne i forskjellige bås og du tillater deg å gradere deres innsats og motiver. Tør jeg spørre hvilke forutsetninger du har for dette? Har overhodet noen av oss forutsetninger for å foreta en slik inndeling? Du vet ihvertfall lite eller ingenting om hvilke tanker og motiver de hadde de første som spontant fulgte Vidkun Quislings oppfordring om å melde seg til Reg. Nordland. Jeg finner det ukameratslig og dypt fornærmende å antyde at disse unge nordmenns motiver skulle være mindre høyverdige enn motivene til dem som meldte seg senere. Det

må være meg tillatt å minne om at denne første kontingenten av norske frontkjemper var langt inne i Sovjetunionen, og hadde hatt sine første falne, før Legionen ble opprettet. Vi gjorde alle så godt vi kunne, utfra våre forutsetninger og utfra det vi da mente var riktig, og gudene skal vite at vi har fått svi for det. -Men om vi mistet alt annet, så vant vi det livslange kameratskapet og samholdet som har vært av så stor verdi for de aller fleste av oss.

Så Sverre, hvis du føler at du hører til i dette fellesskapet, bør du trå litt forsiktigere enn du har gjort denne gang. Du kan komme i skade for å såre noen kamerater, og det kan vel ikke være nødvendig?

Jeg finner det betenkelig at vi overhodet lufter interne uoverensstemmelser offentlig, men jeg synes ikke dine påstander bør stå helt uimotsagt. Men dette er mitt eneste innlegg i denne saken.

Ola Rishovd

Sommerlukning

INOs og Folk og Lands kontor er sommerstengt fra 21. juni til 13. august. Man kan imidlertid sende oss brev, da posten vil bli hentet.

De frivillige medarbeiderne ved kontoret ønsker alle våre lesere en riktig god sommer.

Om kirkestriden og dens bakgrunn

De første skjærmydsler mellom de nye styresmakter og Berggrav med de øvrige biskoper har å gjøre med radioandakter og gateslagsmål.

Enkelte NS-vennlige prester benyttet radioandakter og prekestoler til takksigelse for «den nye tid» og politisk propaganda, hvilket omgående førte til protester fra Berggrav og kolleger. Det ble raskt oppnådd enighet mellom disse og Skancke/Feyling om at all politikk måtte holdes utenfor den religiøse forkynnelse, og i et sirkulære fra de to datert 5. april 1941 betones at «alle (uthevet i orig. Forf. anm.) prester, enten de står i partiet eller ikke, i sin forkynnelse lar det rent oppbyggelige og det evighetsmessige stå i forgrunnen, slik at kirkens gudstjenester ikke berøres av den politiske spaltning . . .». Denne sak ble dermed tilfredstillende løst. I tråd med dette gav departementet ved en senere anledning utvetydig beskjed om at menighetsblad ikke skulle behøve å ta inn NS-propaganda, som overivrige partifolk enkelte steder hadde forsøkt å tvinge dem til. Noen inn gripen i forkynnelse eller religiøse publikasjoner var det altså ikke tale om. NS-prester ble endog sjaltet ut av oppsatte radioprogrammer.

Biskopene fant også grunn til å henvende seg til Kirkeministeren i forbindelse med ondartede opptøyer og sammenstøt mellom Hirten og andre, særlig i Oslo, hvor overgrep skjedde fra begge sider. Foranledning var spesielt en ordre til politiet om å støtte Hirten. I datidens ryktelefom og opphetede atmosfære må man anta at de kan ha trodd at Hirten hele tiden var den provoserende part, selv om det i ettertid er klart at så ikke var tilfelle. Også denne henvendelse ble positivt mottatt av ministeren, og problemet var etter kort tid ute av verden.

Et klart overtramp, og i strid med det tidligere nevnte departementale sirkulære, var i den foreliggende situasjon den nye

utgave av Feylings «Liv og Lære» til bruk ved den avsluttende kristendomsopplæring i folkeskolen. (De nye myndigheter hadde forøvrig utvidet time-tallet for kristendomsundervisning.) Denne Feylings bok hadde i sin opprinnelige versjon høstet mange lovord fra geistlig og pedagogisk hold, men hadde nå i betraktninger over det fjerde bud med at «Særlig skylder vi Føreren og statstyret lydighet». Reaksjonen på denne ene setning er ikke vanskelig å forstå. Men heller ikke dette skulle egentlig være noe alvorlig konflikts grunnlag, i og med at noe pålegg om å bruke boken i skolen aldri utgikk. Av virkelig religiøst sprennstoff i betydningen antikristelig propaganda forelå vel egentlig bare den famøse «Forfedrenes Stemme» av pseudonymet Wulf Sørensen, som feilaktig ble antatt å stå for selveste Heinrich Himmler. Ikke desto mindre dekreterte NS-myndighetene inndragning av skriftet, og kunne dermed synes å ha tatt brodden av anklagene om kristendomsfiendtlighet. Av langt mindre alvorlig karakter var en og annen artikkel med samme tendens i tidsskriftet «Ragnarok». Antireligiøse skrifter forekom nå ellers i store mengder før okkupasjonen, uten at daværende myndigheter aksjonerte mot dem. NS-regjeringen skulle på det tidspunkt faktisk stå sterkere enn den i London.

Et annet alvorlig ankepunkt som påtreffes, er «lovløsheten» som sies å gripe om seg i landet, bl.a. ved at Høyesterett var gått av på et høyst kontroversielt spørsmål. Det slår en at dette i minst så høy grad måtte ha alarmert landets dommer- og øvrige juriststand, men det gjorde det tydelig ikke: De dømte og prosederte videre, også etter «nazilover», inntil de siden gikk over til å dømme etter «landssvikanordninger».

Bak det hele skimtes hele tiden, i tillegg til situasjonsbetingede kontroverser, den gamle

Artikkel II

Av P. O. Storlid

strid om statsmyndighetens kompetanseområde vis-a-vis det religiøse hierarki. Det kan gi seg utslag i noe så kuriøst som konflikten om et departementalt sirkulære om kirkelig orgelspill, som vakte biskoplig protest og vrede. Ikke p.g.a. av at orgelspillet forsøkt «nazifisert», men simpelthen fordi de kirkelige dignitærer anså dette som eksklusivt henhørende under seg. Svært meget alvorligere var hendelsene omkring høymessen/festgudstjenesten i Nidarosdomen 1. februar 1942. Her måtte domprost Fjellbu, som etter ordinær turnus skulle forrette ved nattverdsgudstjeneste, etter departementalt bud vike for festgudstjenesten i anledning av statsakten på Akershus. Det forelå fra eldre tid en juridisk betenkning nettopp over spørsmålet om en prest ved departemental forordning ut fra «særlige grunner» kunne pålegges å vike plass for en annen, og den konkluderer med at Departementet «formentlig» må ha rett til å foreta slik omdisponering, ut fra Grunnlovens bestemmelser om Kongens stilling vis-a-vis statskirken. Denne konklusjon var fra første dag bestridt av biskopene, men var altså langt fra noen «naziforordning». Skanckes departement henholdt seg til denne gamle betenkning, og slik atter en gang inn i gammelt konfliktsstoff. Dette ble den utløsende foranledning til biskopenes, og senere prestenes, embedsnedleggelse, som i hemmelighet var nøye organisatorisk forberedt. Argumentasjonen som føres i «Kirkens Grunn» er nøyaktig den samme som Børre Knudsen m.fl. anvender i dag. (Knudsenes far var forøvrig en av de aksjonerende prester): Det kirkelige embede har en gudgitt, ufrevikelig del, og en statlig/administrativ. Når statstyret opptrer «ugudelig», må en prest frasi seg den statlige del av sitt embede, men beholder den av Gud gitte, og virker videre ut fra denne. Etter aktualiseringen ved Børre Knudsen-saken og siden flere er det blitt påfallende stille om «Kirkens Grunn», som i mangfoldige år var en gjenganger i beretninger om statskirkens stilling og opptreden i okkupasjonsårene. Staten har fra biskopene uttrykkelig fått attest for å handle «ugudelig» i spørsmålet om abortloven. Ikke uten undring ser man da de samme biskoper opptre som nettopp denne stats forlengede arm ved å reise saker til embedsfortapelse mot prester som øyensyn-

lig har tatt denne argumentasjon alvorlig. Det sier strengt tatt ingenting om forfatternes mening, men viser i alle fall at deres etterfølgere ikke kan oppfatte skriftet som annet enn et politisk dokument i en annen politisk situasjon enn den nåværende.

Alvorlige ankepunkter var også lovene om Norsk Lærersamband og den Nasjonale Ungdomstjeneste. Særlig det siste er godt forståelig, hvis man altså legger til grunn at her tilsiktes noen form for «ugudelig» påvirkning av de unge.

Hva der i siste instans er politikk og hva religion, vil i denne gråsone mellom begge ikke kunne besvares annet enn subjektivt. Imidlertid må det saklig kunne fastslås at alle agerende, og uansett egen tanke om dette, har vært seg klart bevisst å opp tre i en politisk sammenheng, hvor de dagsaktuelle spørsmål også hadde klar forbindelse til gammelt konfliktsstoff i forholdet stat-statskirke. Ennvidere at de ledende i «kirkefronten», og i aller første rekke Berggrav, bevisst har manøvrert i et indrepolitisk farvann hvor han som fiende av Quisling kunne påregne en viss proteksjon fra Reichskommissar, idet de to på dette tidspunkt hadde klart sammenfallende mål. Man merker seg forøvrig at de diverse kirkelige

protester og angrep ikke en eneste gang retter seg mot tyske myndigheter, men har Quisling-regjeringen som eneste mål. Denne bevissthet om en viss ryggdekning hos Terboven behøver flertallet av de menige i striden, prestene, ikke å ha hatt, og hadde det sannsynligst ikke. For dem kan kampen derfor redelig har fortonet seg som adskillig farligere enn den i virkeligheten var, og refleksjoner i ettertid kan derfor ikke berøre sakens subjektive side, Sammenhengene kom forøvrig klart frem allerede i forbindelse med arrestasjonen av Berggrav, som skjedde på NS-regjeringens initiativ. Etter ordre fra Berlin måtte han temmelig raskt løslates, noe mer enn internering på egen hytte ville Berlin og Reichskommissar ikke godta.

Et siste eksempel til belysning av den faktiske situasjon er den mindre kjente affære med Kirkedepartementets «Kirkelig hvitbok» i redaksjon av ekspedisjonssjef Feyling, datert mai 1942. I A. Thuesens «Beslaglagte og suppresserte bøker vedrørende Norge» sies om denne at den «ble suppressert av Nasjonal Samling straks etterat den var trykt, angivelig fordi den var tåpelig satt sammen». Det finnes visstnok svært få eksemplarer (Forts. side 6)

U-HJELP TIL NORDMENN?

Av Erik Rune Hansen

I dag går mange landsmenn en personlig tragedie og økonomisk krise og konkurs i møte fordi de uten egen skyld har mistet sin jobb og sin inntekt. Vårt sosiale nettverk i denne situasjonen er en hån og et sjokk for alle som har betalt høye skatter i mange år i tro på velferdsstatens evne til å hjelpe når det er nødvendig.

Arbeidsløshetspengene regnes ut i promiller av en bruttoinntekt som ofte ligger langt under den reelle. Mange må gå veien om Sosialkontorene, som bare bidrar med hjelp til husleie og strøm - samt en «slant» til brød, smør og klær - for den som klarer å få noe for det som blir igjen. Lån og skyld som de fleste har pådratt seg gjennom et langt yrkesliv blir det ikke gitt noen støtte til. Det betyr at pengene - det være seg fra Arbeidskontoret eller Sosialkontoret - er fullstendig bortkastet. Man får smuler når man trenger brød. Det blir hverken til skikkelig mat eller nok til å dekke regningene - hva er da vitsen?!

Selvsagt finnes det folk som

klarer seg med dekning av strøm, husleie og med 3-4 tusen til mat, klær og andre utgifter. Men det er ikke mennesker som har fått sin inntekt redusert med to tredjedeler over natten! I en slik situasjon må det bli mange kriminelle - hva har de å tape - annet enn et plettfritt rulleblad?! Med gjeld til banker og finansieringsselskaper ender det likevel med et kriminelt rulleblad og svartelisting uten fremtidige muligheter for bedring og lånemuligheter - og hvem klarer seg uten idag!?

Ville det ikke vært lurt å gi folk, som uskyldig har havnet i et slikt økonomisk uføre, hjelp til å betale sine lån i en overgangsperiode - gjerne med krav på motytelser i form av nødvendig samfunnstjeneste? Og pengene - de tar vi fra det såkalte «U-hjelpsbudsjettet» - der finnes det idag 7 200 000 000 blanke norske kroner som kan være forskjellen mellom et anstendig liv og et liv i skam, fattigdom og ulykke for svært mange nordmenn.

Det originale hjørnet

- Til ettertanke

Livet bør jo ha en mening

- særlig andres.

Vi legger meget arbeide i det.

Mennesket bør også ha en mening

- sin egen.

Arbeider vi med det?

HaWa

KORREKSJON

til W. F. K. Christies beretning i «F. og L.» nr. 1/90.

Av Sven T. Arneberg

Artikkelen synes å inneholde endel misforståelser omkring det tyske fallskjermjegerraidet mot Midtskogen/Elverum den 9. og 10. april 1940.

Aksjonens mål var først og fremst å ta statsoverhodet - Kongen - til fange. Gruppen besto av ca. 100 mann som var sammensatt av staben ved 1. bataljon og 2. kompani av 1. Fallskj. jegerregiment minus fire lag. Kompaniet ble ledet av kaptein Gröschke. Hele gruppen, kalt «Gruppe Walther», sto under kommando av kaptein Walther. En tredje kaptein som sluttet seg til, var Eberhard Spiller, flyattachéen ved den tyske ambassaden i Oslo.

Vi siterer nedenfor et par utdrag av oversettelse av bataljonsrapporten, ført i pennen av fenrik Ernst Mössinger. Det er lite sannsynlig at tyskerne lot den hardt sårede kaptein Spiller bli liggende igjen, da de trakk seg tilbake fra Midtskogen slik at han etterpå ble bragt til Elverum.

Bataljonsrapporten sier ikke noe om hvor han døde, men vanlig oppfatning er at han ble levert inn på sykehuset i Hamar og døde der. SA

«Lag Biehl får i oppdrag å besette telefonsentralen og bryte telefonforbindelsen. Det skal bli værende der til avdelingen er kommet tilbake.

Kl. 00.45 settes avdelingen i marsj mot Elverum, da Regjeringen skal ha trukket seg tilbake dit. Omtrent kl. 01.10 trefte avdelingen på en vegsperring 4 km vest for Elverum. Den får på seg gevær- og maskingeværild fra alle kanter og stiger av bilene. Vegen blir bestreket av maskingeværild forfra. Kaptein Gröschke lar sitt kompani angripe slik: I. tropp går fram på høyre og venstre side av vegen, mitraljøselaget overtar ilddekningen, II. tropp kjemmer av skogholt til venstre for vegen. Kaptein Spiller blir hardt såret ved siden av fenrik Zuber ved I. tropps spiss. Under sterk beskytning foretar mitraljøselaget under oberjäger Krämer stillingsveksling framover og nedkjemper fiendtlig stilling. Under dette faller gefreiter Bergweiler.

Fiendtlig ild på avdelingen fortsetter med uforminsket styrke. Oberjäger Lusche og oberjäger Simon har under beskytning krøpet fram i veggrøfta og (Forts. side 6)

En fusker i sitt fag

Av John Sand

Nedenfor gjengir vi sitat av to forskjellige bøker hvor general Ruges kunngjøring, utstedt 10/6 1940, blir gjengitt. Sitatet øverst er fra Trygve Sandviks bok: «Krigen i Norge» bind II side 312. Det sitatet som gjengis nedenfor er hentet fra side 35 i boken «Mellom nøytrale og allierte», forfattet av Magne Skodvin. Legg merke til forskjellene i de to forfatterens gjengivelse av den samme kunngjøring fra general Ruge. Hos Sandvik er kunngjøringen riktig gjengitt: «nordmenn er med i striden der». Dette har Skodvin forfusket til «Norge er med i striden der». Skodvin har også i sin bok utelatt avsnittet «vi går en svart tid imøte nå, i et hørtatt land». Ruges meget viktige appell: «Gjør ikke noe uoverlagt som kan gi erobreren påskudd til represalier.» er også utelatt av Skodvin.

Etter mitt skjønn gir ovenstående lille smakbit en bra illustrasjon av Magne Skodvin som historiker.

Her kommer sitatene:

«Norske kvinner og menn!
Det første avsnitt i vår strid
for frihet er forbi, vi går en svart
(Forts. side 6)

Norge tilhørte aldri de allierte

Av John Sand

Den velorienterte Arnfinn Wiksaas kommer i Nordlandposten for lørdag sl. inn på at den engelske konge i sin nyttårstale 1944 unnlot å nevne Norge som en av de allierte. Da enkelte lesere kan tro at kongen forsnakket seg eller tok feil, ber jeg om plass for en dokumentasjon som viser at kongen nok var orientert om det faktiske forhold.

1. Halvdan Koht skriver i sin erindringsbok «For fred og fridom» s. 282: «Ho (Regjeringa) held fast på den tanken at Noreg ikkje var sambunden med noko anna land . . . Sia har den norske regjeringa haldi fast på det standpunktet at ho ikkje ville ha nokon politisk sambandsavtale med nokon framand stat.» Jfr. her et PM fra norsk UD v/Koht, datert 11/9 1940, hvor det fremholdes at Norge ikke har allianse med Storbritannia.

2. I en skrivelse av 21/7 1945 til Justisdepartementet opplyser Trygve Lie at det ikke ble inngått noen allianseavtale mellom Storbritannia og Frankrike på den ene siden og Norge på den annen, jfr. her UK III side 295.

3. I sin doktoravhandling «Stortinget og Utenrikspolitikken» uttaler doktoranden, Erik Colban, i note 36 side 329: «I den norske regjeringens virksomhet fra 9. april 1940 til 25. juni 1945, Dep. meldinger, bd. I s. 42, står det at Norge aldri inngikk noen direkte formelle allianseavtaler med de andre krigførende land.»

4. Morgenbladet for 26/5 1979 bringer CC's intervju med kaptein Odd Jensen. Herr Jensen fortalte fra sitt opphold i Sverige under krigen: «Meget sent under krigen hadde Jens Bull (norsk Charge d'affaires i Stockholm) uttalt til den britiske ministers frue at han betraktet seg som nøytral i stormaktsoppgjøret. Det bør opplyses at Jens Bull var folkerettslærd.»

5. Dette statsrettslige spørsmål er også behandlet av den verdenskjente folkerettssekspert, professor Lauterpacht i Oppenheim: «International Law» 6. utg. bind II note til s. 253 hvor det bl.a. heter: «During the Second World War, Norway . . . were not Allies». (Forts. side 6)

MÅNEDENS PERNILLE:

Jeg akter ikke å gjøre Ingrid Espelid rangen stridig, men jeg vil bare fortelle at risengrynsgrøt er ypperlig som lørdagsmiddag. For det første er det godt, for det andre lager den seg nesten selv når man lar den stå i stekeovnen ved lav varme, og bare passer på at den får tilskudd av melk nu og da. Det er rimelig middagsmat og dessuten blir den bedre og bedre jo lenger den koser seg med seg selv, slik at forsinkede middagsgjester uten videre tilgis.

Og idag er Gullet mektig forsinket fra lørdagsjobben. Det er et par mennesker som sier at jeg er en hønemor, og jeg medgir at jeg blir engstelig når Gullet ikke kommer til avtalt tid. Jeg blir hysterisk når jeg om kvelden ringer til mor og far, og ingen tar telefonen. Så styrter jeg avsted bare for å konstatere at de, med Dagsnytt i tankene, har glemt å plugge inn telefonen igjen etter middagsluren.

Så er Gullet der, full av opphisselse: «Du har sikkert vært engstelig, jeg kjenner deg, men saken er den at jeg akter å komme presis selv om jeg ble litt

forsinket på jobben, og tok trikken. Der hang en plakater, og så byttet jeg over til en annen for å se om den hang der også. Og det gjorde den. Det var Oslo Sporveiers spesielt fine måte å feire 9. april på. Det må være en plakater fra krigen som er trykket opp igjen, for det sto; hun finner frem et notat, «Passasjerer som demonstrerer mot de tyske militære eller NS ved å skifte plass, blir utvist på første holdeplass».

«Grøten står i stekeovnen,» sier jeg, «ta for deg hvis du er veldig sulten. Jeg må ringe far først.»

«Ja,» svarer far, «det har sin riktighet. Det kom opp slike plakater, som mange med meg syntes var ytterst beklagelig. Jeg vet ikke hvem som hadde ansvaret for denne dumheten. Men herregud, her kommer Oslo Sporveier drassende med denne plakaten for på denne tarvelige måten å ville vekke gammel bitenhet til live igjen. Dette landet er ikke til å redde.»

Jeg vender tilbake til kjøkkene og Gullet, som også har øst opp grøt til meg, og gir henne et resymé av samtalen med far.

Gullet strør omtentksomt mer kanel på grøten. «Jeg synes det var dumt i det hele tatt, jeg,» bemerkter hun, «for det var et idiotisk påfunn fra de retroendres side også. Tyske soldater var da kommandert til Norge, de hadde ikke kommet av eget initiativ. Og ikke kan jeg skjønne at det å reise seg hvis en tysk soldat satte seg ved siden av en, var en heltedåd i bekjempelsen av okkupasjonsmakten. Men å henge opp kopier av denne dumme plakaten er vel en eller annen i sporveistyreets forsøk på å skaffe seg en forsinket helteglorie. Vi har jo blitt foret med helter i flere uker nå.»

«Der er du inne på noe,» sier jeg, «men apropos helter, så har jo betegnelsen blitt betydelig avbleket. VM-helten sto det med kjempebokstaver på første side både i «VG» og «Dagbladet» i forgårs. Nu skal det altså ikke mere til enn å få denne pucken, som de slåss om i ishockey, inn i det som betegnes som buret til motstanderen, for å bli helt!»

Gullet ler, og bidrar på nytt til husets forbruk av kanel. «Vent nå litt,» sier hun, «du må ikke

glemme at det var Tyskland de beseiret, og det like etter flere ukers massehysteri i forbindelse med 9. april. Forresten har jeg ikke noe til overs for ishockey.»

«Enig,» sier jeg, «men tilbake til temaet helter. Jeg slo i begynnelsen av forrige uke på radioen, mens jeg i all hast tok matpause ved skrivebordet på jobben, og hørte begynnelsen på en sending, hvor krigsdeltagere, tror jeg, ble intervjuet. Desverre fikk jeg ikke hørt mer enn begynnelsen, for telefonen ringte, og så var det adjø både til matpakken og radioen. Det eneste jeg fikk med var at intervjueren henvendte seg til Annæus Schjødt, som jeg forsto var krigsflyver i England under krigen og kalte ham helt. Annæus Schjødt fraba seg å bli titulert som det. «Man blir ikke helt av å måtte drepe eller bli drept i krig», sa han.»

«Jeg er så lei denne krigen,» sier Gullet, «la meg heller få nevne to, som jeg vil betegne som heltemodige, fordi de våger å tale Roma midt imot. Den ene er Per Lønning som vel vitende at han ville bli upopulær på det,

holdt forsoningsgudstjeneste i Mariakirken i Bergen langfredag, og det sammen med en tysk biskop. Og hva er det han sier i sin preken? Jo, at nå får det være nok med skyld og soning, at dommene etter krigen var for hårde, og at det nå er nødvendig å rekke hverandre hendene. Den andre er Jan Didriksen, den tidligere direktøren for Industriforbundet. Det var du som ga meg en fotostat av et intervju med ham i «Dagens Næringsliv», som du leser på kontoret. Jeg bet merke i at han snakket om nasjonalt selvsikkert som skal blomstre for 50. gang. Vent litt, jeg skal hente det». Hun er tilbake etter et øyeblikk, og sier: «Her ser du. Intervjuet er fra 7. april, og Didriksens ønske for 9. april er en forsoningsdialog mellom partene som en gang sto mot hverandre.»

«Det er godt å vite at man har venner som man ikke kjenner,» sier jeg. «La oss overse Sporveiene, de er ikke verdt at man ergrer seg over dem engang. Er det ikke kollektivtransport det heter.»

Pernille

KONTRASTER

Vi forsvarer ikke «nazismen»

I Aftenpostens aftennummer 7. mai skriver Knut Bøckman bl.a.: «I de norske gammelnazisters organ, Folk og Land, har man i en årrekke argumentert med at Quisling og NS-folkene var de *virkelige* patrioter, som tok ansvar og forsøkte å gjøre det beste ut av situasjonen da konge og regjering hadde «stukket av». Men samtidig har enkelte (men ikke alle) av skribentene i bladet åpenlyst søkt å forsvare nazismen som sådan, og da blir det første argumentet uvilkårlig stygt svekket.»

Knut Bøckman tar styggelig feil. Ingen av oss forsvarer «nazismen». «Nazismen» er nemlig det vrengebilde av vår ideologi som våre motstandere forsøker å pådytte oss, og det bildet er «umenneskelig», slik K.B. hevder. Derimot forsvarer vi de standpunkter vi virkelig sto for, og det er noe helt annet.

R.

Godt sagt

«Det er i seg selv ei meiningssløse og ei grov sjølvmotseiing at eit land som kapitulerer ned til siste patron, samstundes krigar vidare.»

(Major Svein Blindheim i Dag og Tid)

NS-vanstyre?

«Tromsø kommunes gjeld nedbetalt med 4,6 mill under krigen. Kontantbeholdningen utgjør nå 2,9 mill.»

(Avisen «Nordlys» (AP), Tromsø 31/5-45)

Hyggelige minner, finns dom?

Fra en god, gammel medarbeider på Hamar har vi fått forslag om en «mimrespalte», altså å åpne for (korte) beretninger fra svundne dager. Ikke så meget av politisk art, kanskje. Vi forelegger leserne forslaget.

Forøvrig tar vi under alle omstendigheter imot innlegg av nevnte slag, som vil bli vurdert på samme måte som annet stoff. Er det noen «synsere» så sett igang.

Hvem regner vel de tapte slag som . . .

(Forts. fra s. 3)

Zagreb. Han gjorde sikkert sitt beste. Det var bare ikke nok. Han setter sikkert heller ikke skylden på dem som IKKE stemte på ham her hjemme. Det gjorde imidlertid AP-regjeringen og andre impliserte da oppgjørets time skulle være inne. Det har vi sørgelig erfart.

KORREKSJON . . .

(Forts. fra s. 5)

bekjemper fiendtlige stillinger ved vegen med handgranater. Vegen er ennå bestrøket av kraftig mitraljøseild, men nå bare fra en gård 100 meter til venstre for vegen. Tropp Blücher får ordre om å angripe gårdsbebyggelsen til venstre for vegen i en omgående bevegelse, senere tropp Zuber frontalt fra vegen . . .»

Avdelingen har ikke sovet på 48 timer og går til ro i Oslo Rådhus.

Egne tap:
I fallen (gefreiter Bergweiler)
Flyattasche kaptein Spiller
hardt såret, døde 11/4-40.

I hardt såret (oberjäger Redlin).»

Om kirkestriden . . .

(Forts. fra s. 4)

tilbake av de 2000 som ble trykket. Har man imidlertid hatt anledning til å gjennomgå boken, slår det en at begrunnelsen umulig kan ha vært den hos Thuesen oppgitte. Den gir en velordnet fremstilling av diverse kontroverser sett fra Kirkedepartementets synspunkt, basert på gjengitte dokumenter. Boken inneholder faktisk også skriftstykker (som f.eks. biskopenes «Kirkens Grunn») som ellers bare sirkulerte illegalt. Fra et saklig standpunkt må det være rett å karakterisere den som god og velbelagt. Den dokumenterer forøvrig også at striden slett ikke alltid var så kompromissløs som fra biskopers og presters side senere hevdet.

Ganske riktig ble Feylings bok beslaglagt og makulert, men dette skjedde etter ordre fra tyske myndigheter, og ikke fra Departementet eller noen annen NS-instans. Så kan man gjøre seg sine formodninger om hva grunnen var til det. Som for sagt rettet ikke «kirkefronten» på noe tidspunkt noe angrep mot Terboven og hans folk. At

Reichskommissar ikke hadde noe imot at den gikk til felts mot NS-myndighetene, passer inn i det bilde som også i mange andre sammenhenger tydelig fremtrer. Det er derfor ikke videre forunderlig at hans organer aksjonerte for å forpurre Kirkedepartementets redegjørelse, som i situasjonen måtte fortone seg som et motangrep. Også dette var en måte å svekke konkurrenten Quisling på.

Også andre reagerer . . .

(Forts. fra s. 8)

og hør hvorfor de handlet som de gjorde!

På ett område kunne programmet ha virket forsonende i stedet for opphissende. Da det var snakk om Henry Rinnans meritter og om jødemyrderiene, kunne man ha forklart - særlig av hensyn til de unge som så programmet - at disse skrekkelige hendelser virket like sjokkerende på mange NS-folk etter krigen som på oss andre.

PH.
Aftenposten, 14/5.

En fusker i sitt . . .

(Forts. fra s. 5)

tid imøte nå, i et hærtatt land.

Men krigen fortsetter på andre fronter, - nordmenn er med i striden der. Den dag kommer da dere atter kan reise hodet. Vent på den dagen, vent med ro og tillit. Gjør ikke noe uoverlagt som kan gi erobreren påskudd til represalier.»

«Det same klære språk førte general Ruge i den kunnjeringa han samstundes sendte ut i eigenskap av kommanderande general og forsvarssjef: « . . . men krigen fortsetter på andre fronter. Norge er med i striden der . . .»»

Norge tilhørte . . .

(Forts. fra s. 5)

6. Spørsmålet sees også omtalt i Susquehanna University Studies vol. VI nr. 3 for mai 1959 s. 493: «Norway never joined the Allies de jure, and she was thus not represented on the Allied High Command . . .» På samme side heter det også: «Norway, as such was out of the activ war . . . The british forces, with Norwegian volunteers included, made raids on Norway and Svalbard, from time to time without the government in exile know about it.» Dette siste korresponderer fullt ut med Trygve Lies telegram 16/12 1943 til Jens Bull i Stockholm.

John Sand,
Nordlandsposten, 4/2-90.

Massakrene i Jugoslavia . . .

(Forts. fra side 2)

tia, ble også tilhengere av andre jugoslaviske troppeenheter av dem som hadde kjempet mot Tito forfulgt, såsom Det kristelig-konservative hjemmevern (Slovensko Domobranstvo), De storserbisk-monarkistiske Tschetniks, Det montenegriske frivilligkorps og andre mindre enheter.

Et spesielt dystert kapittel ble den senere overføring av 20 000 til 40 000 jugoslaviske anti-kommunister (mest unge soldater, men også kvinner og barn) fra britisk besettersessone i området Klagenfurt til deres bødler på den andre siden av grensen. Så godt søm alle ble drept.

Etter forsiktede anslag er det etter krigen i Jugoslavia drept 300 000 mennesker som «forrædere» eller «kollaboratører». Andre kilder sier at 1 000 000 jugoslaver har lidt en unaturlig død etter krigen. Selv om det første tall skulle være nærmere enn det andre, taler Titos massakre av sine slovenske landsmenn sitt uhyggelige språk: 30 000 myrdede i Kocevje, 25 000 i St. Veit, 40 000 i Maribor. Til sammenligning offertall fra de mest kjente massakre i annen verdenskrig: Lidice 186 tsjekkiske menn, Katyn 4143 polske offiserer, Babi Jar 33 771 ukrainske jøder. I sitt memoarverk «Partisanernes krig» beskriver Titos tidligere medkjemper, Milovan Djilas denne spøkelsesaktige etterbyrd i Jublodigste vår: «To - tre år senere beklaget man seg i den slovenske sentralkomite over at bønder i disse distrikter besværet seg over at underjordiske vannføringer brakte lik til overflaten.» Også følgende ble fortalt: «I grunne massegraver svellet likhaugene opp slik at det så ut som om jorden pustet.»

Landssvikanordningen . . .

(Forts. fra s. 1)

tur» som kom ut etter krigen. Den bærer overskriften «Folkedommen over NS». Den er senere kommet ut i et særtrykk som jeg siterer etter:

Øverst på side 10 uttaler biskopen:

«Hele partiet NS var en sammensvergelse mot det norske folk. Det var en dobbelt sammensvergelse. Først en sammensvergelse mellom NS-folk innbyrdes, så en sammensvergelse mellom disse og fedrelandets fiender. Det var en aktiv sammensvergelse. Vi kom i fare hver eneste mann og kvinne og hvert barn i dette land. Det var en blodig sammensvergelse. Den levet på trusler og vold. den slo ned og drepte.»

Dette er handlingen som NS skal stå til regnskap for.»

Og så heter det videre under overskriften «De enkeltes skyld»:

«Om det ansvar og dermed om den grad av skyld de enkelte har, gir først og fremst deres egen medlemsbok beskjed. Hver av dem har svoret blind og ubetinget lydighet mot føreren og har gått god for alt hva han måtte befale eller finne på. De har med sitt navns underskrift utslettet sin egen samvittighet og solgt sin overbevisning. De har innvilget i å være forhånds medskyldige. Ingen som meldte seg inn i eller som ble stående i NS, kan hevde at han «bare var et alminnelig medlem og ikke har vært med på noen av forbrytelsene». En matros ombord i en piratskute kan ikke, når fartøyet blir oppbragt, gjøre seg uskyldig og komme seg unna ved å si: «Jeg lot meg bare verve som matros, jeg har aldri vært med på selve plyndringene.»

De enkelte medlemmer av NS var gjennom sitt medlemskap med på å dekke alt som ble foretatt i partiets navn. Hvert medlem hadde forskrevet seg til forræderi og alle dets gjerninger. De som sier at de var passive har samme ansvar som de aktive. De passive utgjorde den moralske basis, de var voldsforretningens kausjonister.»

Og videre sier han (side 10-11):

«Hvis denne skyld ikke blir stemplet og klarlagt ved at alle og enhver som har stått som medlem, blir straffet, vil vårt folk for all fremtid bli forvillet angående hva en kan gjøre.

Medskyldige er alle NS. Noen av dem - halvparten? - er mer-skyldige. De har forledet andre eller de har direkte støttet eller latt seg bruke av regimet. Som merskyldige har folket utpekt førerne, angiverne, bødlene.»

Det er sterke og kalde ord. Men de har sikkert øvet sin store virkning, for nettopp disse avsnitt er plukket ut og sitert i en stor del av landets presse etter frigjøringen.

Når vi i pressediskusjonen om rettsoppjøret har hørt så lite fra kristelig eller spesielt *geistlig* hold, tør det vel i noen grad ha sin grunn i at vår kirkes primas har inntatt et så desidert, generelt fordømmende standpunkt.

(Gerhard Holms foredrag fortsetter i neste nummer.)

Annonsér
i
«Folk og Land»

Velformulert

«At kapitulasjonen den 10. juni ikke var en kapitulasjon av alle norske stridsskrefter går forresten fram av formuleringen som sa at «samtlige norske stridsskrefter» nedla våpnene.»

Hvem uttrykker seg så «pre-sist»? Jo, professor Hans Dietrich Loock, i boken Quisling, Rosenberg og Terboven, side 304.

Slett ikke rart at denne herre blir omfavnet av Magne Skodvin. «Han fører norsk historiskrivning eit godt stykke fram... Nå er det verkeleg blitt historie» skriver Skodvin begeistret på bokens omslag.

Takk, dette kjenner vi!

Stadig ser man anført at lagretten ikke gir grunner for sitt svar. Det er et ynkelig argument.

Hvordan er grunngivningen i meddomsretten?

I premissene for dom heter det i så mange tilfeller: «retten finner bevist at osv.»

Det er nok.

Hva slags begrunnelse er dette?

*Alf Nordhus
i Aftenposten 5/4-90.*

Teknisk Nødhjelp . . .

(Forts. fra s. 3)

var NS-medlem, og man skulle tro at bare dette ville kunne gi grunnlag for drøftelser om NS, med tanke på HR-dommen 2 måneder tidligere mot Reidar Haaland, som ble bedømt ut fra sitt forhold til NS. Hvorfor var NS-medlemskap forskjellig vurdert i de to sakene?

Er forklaringen at mange «gode nordmenn» meldte seg frivillig til Teknisk Nødhjelp? Særlig ved eksplosjonsulykken i Bergen i 1944 var det stort behov for hjelp, der Teknisk Nødhjelp kom inn. Folk måtte jo forstå at det ikke kunne være London-regjeringen eller Hjemmefronten som stod for Teknisk Nødhjelp, men likevel meldte de seg, kanskje med fare for å bli trukket til ansvar for denne støtten til NS-styret. Vi har hørt om andre som «måtte forstå» visse forhold under okkupasjonen. Når likevel ingen ble trukket til ansvar så skyldes vel dette at denne løytnanten ikke ble dømt i Høyesterett. Men hvorfor ble denne løytnanten ikke dømt som han ble i lagmannsretten? Da måtte i tilfelle også andre bli trukket til ansvar, og da kunne det vise seg at Teknisk Nødhjelp

hadde mer innpass blant folk enn ønskelig var. Derfor ble NS ikke nevnt ved navn i HR-referatet, derfor kom HR til at Teknisk Nødhjelp ikke tjente fiendens interesser.

Hvilke interesser tjente så Teknisk Nødhjelp? Ved ulykken i Bergen var det førstehjelp til sårede, opprydding, reparasjonsarbeider, innsamling av kroppsdeler, o.a. Men dette kunne være i landets interesse å få gjort uavhengig av tid og rom. Dette er etter min mening kjernen i Teknisk Nødhjelps formål og virkemåte, slik det også går frem av Norsk retstidende 1945 side 166.

Advarsel mot mediaspekulanter . . .

(Forts. fra s. 1)

neste omgang ble de bedt om å være med i en operasjon, arrestere og ta livet av den eller den . . .».

Slike uttalelser føres til torgs i samme innpakning som tragiske beretninger om utspekulert og ondsinnet behandling av barn.

Det er nødvendig at NS-folk selv skriver om sine erfaringer.

Det er nyttig å nevne nok et eksempel som viser at NS-folk bør skrive ned sine erindringer selv.

Det er noen år siden nå at Dreyer forlag ga ut boken «Maria Quislings dagbok». Et forord på hele 28 sider er signert av forlagsdirektør Øistein Parmann.

I boken gjengis brever fra Quisling til sin kone mens han satt i fengsel og ventet på å bli skutt. Brever fra Maria Quisling til myndighetspersoner i hennes kamp for å redde sin manns liv er også med.

Her berettes om hennes møte med Quisling i Russland. Han var der som Fridtjof Nansens medarbeider i hungerkatastrofene. Boken beskriver parets samliv. Hans kjærlighetserklæringer til henne er kommet med.

Som tidligere nevnt har boken et forord på hele 28 sider. Her beretter Parmann om sin henvendelse til Maria Quisling. Han ville gi romslige forskudd for å få hennes livshistorie. Dette ble avslått.

Hun var ikke meddelsom. Hun var ytterst mistenksom og nærmest folkesky. Parmann bringer videre en «kliss-klass»-historie om Quisling som bigamist.

Øistein Parmann fremstiller det slik at det oppsto et tillitsforhold mellom Maria Quisling og han. Skulle dette være riktig, er forordet - slik det er skrevet - et sjofelt tillitsbrudd mot Maria Quisling.

Ved en ren tilfeldighet falt det seg slik at jeg som ung student hadde en samtale med Maria Quisling.

Det vil si, - det var Maria Quisling som snakket. Jeg visste ikke riktig hva jeg skulle si.

Hun spurte om mine studier. Hun ville vite noe om min oppvekst. Aller mest var hun interessert i å høre om min mor. Jeg kunne berette om strevsomme arbeidsdager på et gårdsbruk med husdyr og familie.

Men jeg kunne også fortelle at mor leste bøker og holdt tidskrifter. Hun skrev alltid på et brev.

Jeg kunne videre fortelle at mor hadde tatt hånd om en pike som hadde et barn med en tysk soldat. Hjemme fikk hun den beskyttelse mot ramp som et gårdsbrukmiljø kunne gi.

Men mest fortalte Maria Quisling om sin mann. Om hvordan hun savnet han. Hun tenkte på han hver dag, - ja, hver time.

Nå kom jeg til å si noe dumt: - Det finnes folk som gifter seg og skiller seg både to og tre ganger. Den som har fått leve sammen nesten et helt liv med en intelligent og hensynsfull ektefelle har noe å takke for.

- Ja - sa Maria Quisling - men slik har jeg aldri greid å tenke på det.

Feilnummerering

Vårt forrige nummer har fått feil nummer på forsiden. Det står 'Nr. 6', men skal være nr. 5. På toppen av sidene inne i avisen står det imidlertid riktig.

KAN EUROPA JUBLE

I mainnummeret hadde Sigmund Knutsen en tankevekkende artikkel under ovenstående tittel. Redaksjonen skylder å gjøre oppmerksom på at artikkelen opprinnelig ble skrevet som nyttårsrefleksjoner under tittelen «Godt nyttår Europa». Den kom ikke inn i januarnummeret på grunn av plassmangel.

Vi har imidlertid fått lov til å benytte den med et par endringer fordi flere forhold som forfatteren allerede ved årsskiftet antydte, nå er realiteter. Vi finner artikkelen like aktuell nå.

Ulrichsbergstevnet 7/10-90

Også i år vil det bli arrangert fellestur med buss til denne - etter hvert - tradisjonsrike begivenhet i Østerrike.

Turen starter fra Drammen/Oslo ca 1/10-90, og vil ta 15 dager.

Reiserute er: København, Travemünde, Berlin, Praha, Wien, Graz til Krumpendorf. Tilbake over Klagenfurt, Seefeld, Fallingbostal, Kiel til Oslo.

Moderne buss med alle bekvemmeligheter og guide. Inkludert er ferger, hotell, frokost, middag og utflukter (mulig tur til Italia).

Pris ca kr. 6.200,-. Påmelding i telefon 03-81 90 44 eller 02-64 08 03. Be om program.

Vi anbefaler: **Spar litt av feriepengene. Du får mye for dem på denne turen.**

Påmeldingsfrist: 1. september 1990.

Forbehold om tilstrekkelig antall.

VENNEGAVER

TIL «FOLK OG LAND»

Vi kvitterer denne gang for
tilsammen kr. 5.510,-.

TAKK FOR FØLGENDE BIDRAG:

O. W., Oslo	Kr. 50,-
A. H., Horten	Kr. 70,-
E. H., Sparbu	Kr. 400,-
H. M. O., Os	Kr. 70,-
A. E., Oslo	Kr. 50,-
S. K., Sverige	Kr. 40,-
N. N.,	Kr. 100,-
H. C., Bergen	Kr. 150,-
M. A., Ålesund	Kr. 100,-
O. K., Huseysund	Kr. 300,-
Lørdagstreffen, Kr.sand	Kr. 1.200,-
O. R., Gjøvik	Kr. 370,-
R. S., Oslo	Kr. 350,-
H. T. O., Åmot	Kr. 50,-

T. E., Nesna	Kr. 200,-
A. E., Snareya	Kr. 300,-
R. E., Garmo	Kr. 150,-
A. R., Oslo	Kr. 50,-
M. A., Ålesund	Kr. 100,-
O. M., Skames	Kr. 500,-
D. S., Isfjorden	Kr. 250,-
T. A., Ottestad	Kr. 40,-
I. M. N., Kristiansand	Kr. 100,-
ZZDF 7062, Kristiansand	Kr. 100,-
M. R. L., Oslo	Kr. 120,-
P. B., Minneapolis	Kr. 200,-
M. A., Ålesund	Kr. 100,-

Ungt INO-medlem

ønsker å kjøpe NS-plakater og -effekter fra okkupasjonstiden. Henv. tlf: 02-72 03 00, Torgeir, på dagtid.

«SAMLER SØGER/KØBER»

Tyske effekter fra 2. verdenskrig. - Alt har interesse. Spesielt ordener, medaljer og effekter fra østfrontfrivillige. Effektene er til privat samling ikke til videre salg.

Flemming Rasmussen

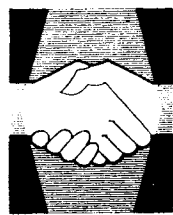
Mich. Beringvang 2 st, 2650 Hvidovre, Danmark

FOLK og LAND

Ikke skam, men forfølgelse

Dagbladet bragte 12. mai en forholdsvis brukbar reportasje om NS-folks barn. De innvendinger vi har, dreier seg i det vesentlige om overskriften: «De arvet familieskammen». Tror man virkelig at vi *skammer oss* over å ha vært med i NS? Om noe så er vi stolte av det, og det har vi også formidlet til våre barn. Det er nok så at seierherresamfunnet gjennom 45 års ensidig propaganda har forsøkt å innpode skam i våre barn, men bare i de færreste tilfelle har det lyktes. De fleste av våre barn har kunnet konstatere at deres foreldre er bra og skikkelige folk, og det har de slått seg til ro med. NS-barnas problem er et annet: De vet at om de forsøker å åpne munnen for å forsvare sine foreldre, da vil de utsette seg for en lang rekke ubehageligheter, og deres muligheter for avansement i yrket og innsats i det sosiale liv vil være redusert. Derfor tier de. Som med oss NS-foreldre er det regelrett forfølgelse det dreier seg om. Det er noe å tenke på for et folk som har det med å protestere mot forfølgelse på alle andre kanter av kloden.

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

**HJELPEORGANISASJONEN
FOR KRIGSSKADEDE**

FRONTKJEMPERE OG FALNES EFTERLATTE

Postboks 1407 Vika, 0115 Oslo 1
Postgirokonto 0806.518 07 08.

Det er med stor takknemlighet at disse linjer skrives for å takke for alle de pengegaver som bladets lesere i det siste halvår har sendt oss. Det er hjertevarmende å motta de ulike bidragene. Ikke minst gjør de mange trofaste givne som stadig kommer igjen inntrykk. Noen gir åpenbart til grensen av sin yteevne. Mere enn man kan vente. Vi er dypt rørt og samtidig glade for dette.

Våre krigsskadede trenger hjelp og støtte, både økonomisk og ellers. Ikke minst nå i den senere tid hvor senskader - ettervirkningene etter krigens påkjenninger - har gjort seg gjeldende mere enn før. Vi har bare kunnet yte en beskjeden hjelp i stillhet. Givne skal likevel vite at denne hjelpen er meget kjærkommen og av uvurderlig betydning. Ikke bare rent materielt, skjønt det er viktig nok, men også fordi hjelpen er et klart og synlig uttrykk for samkjensle, solidaritet, omsorg og hjertelag.

Med dette nummer av bladet følger en postgiroblankett som vi ber deg om å benytte.

På forhånd takk, også for dette.

Med hjertelig hilsen
Eivind Saxlund (sign.)

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

En prest som tenkte selv

Under den forferdelige tittel «Sin kirke forrædde de i dens nød» (selvfølgelig ord av biskop Berggrav) bragte radioens program 1 den 16. april et program der en tidligere NS-prest fikk fortelle om sine standpunkter og meninger under og etter okkupasjonen. Her møtte man et dypt kristent menneske som hadde tenkt selv, fulgt sin egen samvittighet og nektet å følge tyranniske paroler fra politiserende kirkefyrster. Så hadde han da også måttet betale for det. Men det har ikke knekket ham. I sin høye alder sto han nå frimodig frem som et levende eksempel på et høyreist og idealistisk menneske. Vi takker!

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Kontortid: Mandag, tirsdag, onsdag og torsdag kl. 11—15.

Onsdag også 18—20.

Postadresse: POSTBOKS 924 SENTRUM, 0104 OSLO 1.

Kontoradresse: ENERHAUGSPLASSEN 4, OSLO. TLF.: (02) 19 06 71.

LA KVINNEN VELGE!

Av Hans Olavsén

Noen vil ha det til at Nasjonal Samlings syn på kvinnen var at hun etter angivelig tysk forbilde skulle holde seg til «Kinder, Küche und Kirche». Når man leser Nasjonal Samlings program kan det da også se slik ut, for i punkt 19 står det: «Familien og hjemmet vernes. Vyrnaden for kvinnens virke i hjemmet og for morskallet høines.» Det er bare det at disse ord umiddelbart følges av denne erklæring: «Politisk, rettslig og yrkesmessig likestilling mellom mann og kvinne».

Poenget er at kvinnen skal ha rett til å velge hvordan hun vil legge sitt liv an. Det har hun ikke idag. Økonomien, inklusive den harde beskatningen, tvinger kvinnen ut i arbeid utenfor hjemmet. I tillegg drives det en gjennomført propaganda som skal få kvinnen til å føle seg mindreverdige om hun velger å bli husmor. Summen av disse ting er et press det er vanskelig å motstå.

I en gallupundersøkelse ny-

ter uttalte 70% av kvinnene at det var riktig og nødvendig at en av foreldrene arbeidet i hjemmet når barna var små. La meg straks si at det for meg er like bra om et ektepar kommer frem til at far skal være hjemme istedenfor mor. Men jeg kan ikke lese annet ut av den nevnte gallup enn at svært mange kvinner har lyst til å være hjemme hos sine barn. Hvis det er slik, så la oss skape et samfunn der hun fritt kan være det om hun ønsker det.

Det må for at dette skal kunne skje, innføres en betydelig lettelse i beskatningen for barnefamilier. Først og fremst må det bli slik at et ektepars samlede inntekt skattemessig skal kunne deles likt mellom ektefelle, uansett om begge arbeider eller ikke. På grunn av den minskning i progresjonen dette betyr, vil en-inntektsfamilie få en betydelig skattelettelse som gjør det betydelig let-

tere for en av foreldrene å arbeide hjemme. En slik skattemessig fordeling av inntekten vil også gjøre slutt på en annen urett idet den hjemmeværende vil få anledning til å opparbeide pensjonspoeng. I dag havner svært mange kvinner på minstepensjon eller deromkring fordi de en vesentlig del av sitt liv har arbeidet i hjemmet. Dette forhold er også blant de midler dagens samfunn bruker for å drive kvinnen ut av hjemmet. Hennes arbeide med barn og hjem teller overhodet ikke når alderstrygden skal beregnes.

Det er i denne forbindelse verd å nevne at NS-programets punkt 19 inneholdt enda en setning: «Barnetrygd gjennomføres og folketrygd for gamle og uføre». Vi minner om at dette programmet ble skrevet i 1934. Og NS rakk da også å gjennomføre barnetrygden i løpet av den korte tid partiet satt ved makten. Jeg er helt enig med tante «Aftenposten»s lederskribent: Dette må da være «svart reaksjon».

Også andre reagerer

Forsoning Jøssing/NS?

I TVs «Antenne 10» ble det torsdag 3. mai gjort et velment, men ikke særlig vellykket, forsøk på å finne en basis for forsoning mellom jøssinger og NS-folk. Etter krigen oppsto det to forskjellige holdninger til behandlingen av NS, og tilhengerne av disse ble etterhvert betegnet som isfront og silkefront. Isfronten seiret, idet det ble gjort klart at det å vise silkefront-tendenser var å støtte NS. Jeg har kjent mange NS-folk og kan med sikkerhet si at de aller fleste beholdt sitt medlemskap h.h.v. gikk inn, fordi de trodde det var best for landet. De er fullt klar over at de er blitt fordømt for det, men de kan jo ikke angre at de gjorde det som de trodde var best for Norge? Det som skaper bitterhet hos mange NS-folk er at de aldri har fått anledning til å forklare hvorfor de gikk inn i NS eller bibeholdt sitt medlemskap - hverken for domstolene eller overfor dem som mener å ha rett til å kalle dem landsforrædere. Hvis det er jøssinger som ønsker forsoning, er det én ting å gjøre: Bli kjent med et tidligere NS-medlem eller flere (Forts. side 6)

Mens kampene pågikk...

Mens kampene pågikk i Nord-Norge ble livet mer og mer normalt i de okkuperte områdene i Sør-Norge. Bortsett fra i de byer og bygder som var merket av krigens herjinger, og der et stort gjenreisningsarbeid måtte gjennomføres, gikk dagliglivet for nordmenn flest som før.

Den tyske militære ledelsen kunne rapportere om ro og orden i de besatte områdene. I en rapport fra slutten av april het det: «I hele det besatte området for det meste ingen fiendtlig holdning.» Det ble pekt på «vil-

lig bistand» av tallrike sjåfører og det var ikke registrert noen passiv motstand. Den alminnelige innstillingen hos nordmennene var å gjøre det beste ut av situasjonen. Få eller ingen var mentalt forberedt på en okkupasjonsmakten. Parolen var «å holde hjulene i gang» og opptre mest mulig korrekt for ikke å skape unødige lidelser for befolkningen. Dette var også tankegangen bak dannelsen av administrasjonsrådet i april.

Fraternisering med tyskerne var på dette tidspunkt av krigen ikke uvanlig. Mange tok villig kontakt med de tyske soldatene, og tyskerne hadde ingen vanskeligheter med å skaffe seg arbeidskraft til transport og til anlegg av flyplasser og andre militære installasjoner, selv mens kampene ennå pågikk i landet. Det var ingen overdrivelse når tyskerne kunne rapportere om «villig bistand» fra sjåfører og andre. innen næringslivet, både blant arbeidere og arbeidsgivere, var samarbeid med okkupasjonsmakten betraktet som en naturlig ting. Det var stor arbeidsledighet, og tyskerne betalte godt for dem som tok arbeid ved deres anlegg eller utførte andre tjenester.

Hul toleranse

NRK/Fjernsynet og «Antenne 10» gjorde sist uke et forsøk på å forsonne gode nordmenn og dem som sto på den andre siden under krigen - altså NS-medlemmer og gammelnazister. Programmet - fordi det var så totalt mislykket - ble langt mer lærerikt enn vi trodde. Det ble i seg selv et utmerket eksempel på hulheten i det moderne toleransebegrep: Innrøm at du er dum og døv og blind og på feilspor, og du skal få et forsoningskyss. Så glemmer vi deg, rett etterpå...

Lars Bjørke,
i Morgenbladet 11/5.

Ivar Johansen, NTB.
Klippet fra Morgenbladet.